

„Huldreventyrene“ osv., ja, det kunde ved første Blik se ud som en reen Tilfældighed, hvis vi ikke vidste, at Børgerne just affikter Beiene saaledes, som de skulle føre til Maalet. Det var nemlig den Omstændighed, at der i Slutningen af Tyverne i Berlin udkom en tydsk Bearbejdelse af Crofton Crafers: „Fairy Legends and traditions of the South of Ireland“. Den var af Brødrene Grimm og bar Navnet „Trische Elfenmärchen“. Denne Bog kom i Asbjørnsens Hænder, og med et vaagne alle hans Barndoms Drømme og Længsler paany: selv eengang at kunne vise, at hans Fædreland eiede en lignende Stat, blev fra nu af hans Livs brændende Opgave. Og saa begyndte han at samle, saavidt vides, allerede i Maret 1832. Samlingen vogede Mar for Mar, enhver ny Udflugt bragte ham en ny Blomst, og omtrent i Maret 1836 kom det til en endelig Afstale med Vennen Jørgen Moe — der ganske deelte hans Begejstring for Sagen og indsaae dens store Betydning for den norske Literatur — at de i Forening skulde udgive en Række Eventyr, fortalte saaledes, at det folkelige og poetiske Element i dem kom til sin fulde Ret. I Maret 1840 var Alt forberedt, en Subscriptionsindbydelse blev sendt ud i Verden, men saaliden Fremgang havde det paatænkte Foretagende, at, som Moe's Biograph beretter, „de Forlæggere, som havde indbudt til Subscription, opgave det.“ Efter mange Vanskeligheder udkom dog en lille Samling i 1842, der fortæller med en lignende det følgende Mar, og neppe vare de udkomne, før Stemningen skiftede. Kritiken modtog denne skønne friske Gave med Tak og Moe, et Bifald, der snart blev Fortællerne tildele endog langt udover Norges Grændser, og efterhaanden steg til europæisk Navntundighed. Eventyrene blev snart overfattede paa Tydsk og Engelsk og andre Sprog; blev ledsagede ud i den fremmede Verden med en Fortale af Tiedt, med Anmeldelser, foruden af mange Andre, af Mænd som Jacob Grimm og Shakespeares geniale Overfætter, Evertsen Hagberg. Af Sidstnævntes Udtalelser i Tidsskriftet „Studier og Kritiker“ for 1844, skal jeg hidsætte følgende: „— Den store Fortjeneste hos Udgiverne af de norske Folkeeventyr er den, at de have ladet denne nationale norske Opfattelse af Fortællingerne fremtræde paa en høist naiv og eiendommelig Maade, fuldkommen saaledes, som man hører dem af Folket. Dette er ingen let Opgave; thi man opnaar det ikke ved at nedskrive dem efter Dictat. Man maa have levet sig ind i Folkets og Folkedigtningens Aand for at kunne optræde som dennes Dolk ligeoverfor hvad man kalder et dannet Publicum, der vistnok ofte er langt fra at have den Sands for Poesi, som Folket har. I denne Henseende er Udgiveren af Folkets Digtninger en Læge for den fordærvede Smag; han gyder nyt og friskt Blod ind i Nationens Aarer. Den høie og storindede Simpelt, den barnlige Humor, som er egen for Eventyret, opfattes ikke af nogen Halsdannet; den føles ubevidst af Barnet og Naturens Søn og gjengives alene klart af den i høiere og sand Forstand Dannede. Paa denne Maade have de norske Udgivere roget deres Kald; de have for deres Landsmand gjenvundet en Stat af Nationalpoesi, som ogsaa for Broderfolkene er af stor Værdi.“ Her har man en sand og klar Udtalelse, der sætter Asbjørnsens og Moe's Værd paa rette Plads og spæer det en stor Betydning for Norges senere Literatur, en Spædom, Tiden tilfulde har stadfæstet, idet enhver vist indrømmer Rigtigheden af Moe's Biograph's Ytringer: „Den nyeste Literaturs nationale Retning, især forsaavidt den fortællende Stilart angaaer, er derved væsentlig betegnet.“

Skjønt Asbjørnsen og Moe arbejdede i Tælleskab og den gjensidige Kritik, de havde udøvet paa hinandens Frembringelser, selvstændigt maatte bidrage til en vis Lighed i Fremstillingsformen for Eventyret, og denne Lighed dog mere tilsyneladende end virkelig, og den kyndige Læser vil overalt kunne see en skarp Afspjæling af den paagjældende Fortællers Individualitet i det Fortalte. For Asbjørnsens Vedkommende fremtræder denne i den episke No, hvormed det hele skrider frem; han opholder sig ikke ved uvedkommende Biting; han vil ikke være morsom, pikant og interessant, men netop derfor bliver han det desto oftere i Kraft af den djærve Humor og friske Umiddelbarhed, der overalt stempler hans Fortællingsmaade. Altid passer denne til den fortalte Gjenstand, som et blodt og folderigt Klademøn soier sig til veldannede Former: der er overalt Harmoni, men ingen Ranter. Denne store Fortællingskunst lagde sig da ogsaa paa en glimrende Maade for Tiden i hans „Huldreventyr“ (1ste Bind i to Udgaver, 1845 og 1850, 2det Bind 1848). Her var det egentlig først, at han søgte at give Noget, der lignede det, som engang havde grebet og vakt ham i de ikke Afseventyr; men han gav her noget saa Eiendommeligt, saa frit for al Esterligning, at maaskee intet af hans mange øvrige Arbejder i saa høj en Grad vidner om hans Primitivitet, som netop dette. Alt bærer her Præget af noget Selvoplevet, Noget, han har seet med sine egne Øine og hørt med sine egne Øren paa sine mange Opdagelsesstog rundt omkring i Landet. I de stærkeste Egne har han vidst at oppore de bedste Eventyrfortællere og at faae deres Munde paa Gled, og nu fremstiller han dem for os lyslevende indenfor den Ramme af Folkelivsbilleder, hvori han indfletter Sagnene. Der er her en overordentlig Rigdom paa Naturmaterier, overalt udførte med et sandt

Mesterstab indtil de fineste Detailler, som f. Ex. Stykket „Rensdyrjagt ved Ronderne“, og der er en flaaende Sandhed i Opfattelsen og Gjengivelsen af de allerforskjelligste Charakterer, jfr. bl. A. Stykkerne: „En Aftenstund i et Proprietærkjøkken“, „En gammelbøgs Suleasten“, „Løtere“ o. fl.

Asbjørnsen var i disse Aar kommen i nærmere Omgang med flere af Norges literære Berømtheder, af hvilke særligt skulle fremhæves senere afdøde Professor Jonas Collett og Digteren Welhaven. Hvad han skylder den Forstnevntes skarpe kritiske Sands har han med Erkjendtlighed udtalt i Fortalen til 2den Udgave af Huldreventyrenes 1ste Bind (Pag. XXVII o. fl.) og med Hensyn til sidstnævnte Forfatter har han yttret, at neppe Noget har virket mere vækkende og poetisk beaandende paa ham, end „Professor Welhavens aandrige Fremstillingsgave og mageløse Fortællingskunst“. Denne Indflydelse har dog vistnok været gjensidig; thi man har vanskeligt ved at tænke sig, at Norges norske Folkesagn skulde have begejstret Digteren til saa prægtige og heftige Digtninger af Sagn- og Folkelivet, som „Asgaardsreien“ o. fl. Welhaven har da ogsaa været blandt de Første til at støtte og anerkende Asbjørnsens og Moe's ihærdige Bestræbelser for den nationale Sag.

I snart tre Decennier har Asbjørnsen foretaget sig ideelige Reiser. Han har gennemtrykt Norge fra Ende til anden paa Folkepoesiens, og undersøgt dets Kyster og Hjørdeby paa Naturvidenskabens Vegne; thi Naturvidenskab, navnlig Zoologien, var hans egentlige Livsstudium, og mangen Opdagelse, der har faaet et nyt Lys over tidligere dunkle og lidet kjendte Forhold, skyldes hans utrættelige Grundforskning. Det vilde her føre for vidt, hvis vi gik i Detailler og opregnede alle de naturvidenskabelige Afhandlinger, han har leveret, af hvilke flere have vundet Berømmelse som grundige og betydningsfulde Arbejder, og jeg skal derfor nøies med at henvise til Krafts norske Forfatterlexicon (Langes Udgave for 1863, Side 30—33) hvor man vil finde, at deres Tal er Regio. Udvalgte af disse Reiser har han foretaget paa oftefentlig Rejning: 1846, 1847, 1849, 1851, 52 og 53 rejste han saaledes med Understøttelse af Stipendier indenlands, og i Aarene 1856—58 udenlands for at studere Forstvidenskab. Tvende af de forstnævnte Reiser, nemlig de i 1847 og 1851, foretog han med Understøttelse af Universitetets Stipendiefond i det udtrykkelige Niemed „at samle Folkedigtninger, Eventyr, Sagn, Viser osv.“, hvilket er interessant at lægge Mærke til: nu var det altsaa kommet saavidt, at hvad der i 1840 maatte opgives for en Stund, fordi det ansaaes „for blot og bart Ammestuesnak“, det blev nu godkjendt af selve Videnskabens Højesteret; her blev det med andre Ord flaaet fast, at foruden et poetisk har ogsaa Folkeeventyret et videnskabeligt Værd, en Erkjendelse, for hvis Ualmindelighed Moeen først og fremmest tilkommer Brødrene Grimms geniale Arbejder. De Indberetninger, som Asbjørnsen afgav om disse to Reiser, ere i høj Grad interessante; thi af dem fremgaar det klart, hvad han er som Samler, hvorledes han kjender sit Folk og ved at frede om dets Mindet. Og hvor forskjellig ere de ikke paa den anden Side fra sædvanlige tørre og skolerette Indberetninger! Hvilket Liv i Fremstillingen, der snart faaer os til at lytte til et lille smukt Sagn, snart lader os see et rigt Landskab: „Den storartet vilde Natur i Borgund og Leerdal giver en Formodning om, at her maa være et Hjem for Tætte-sagn, og enkelte saadanne findes der ogsaa. Men Skoven er forfunden med dens veglende Spil af Lys og Skygger, med dens hemmelighedsfulde Hvissen og Suus, med dens skumle Eensomhed og Dyb, og med Skoven er ogsaa Huldreventyret forfunden, kun nogle gruppevækkende Sagn lyde ned fra Hjelvvidden om vildfarende Wandrerens Aander, der som Gjengangere vandre om i de vildeste Trakter og værlse de Rejsende med sine rædsomme Strig.“ — Saaledes indberetter han.

I 1849 drog Corvetten „Ornen“ ud paa et Middelhavstogt; Asbjørnsen, der hagede efter at udvide sit Syn udover Fædrelandets Grændser, kom med som Forvalter, nærmest efter Universitetets Anbefaling og ved den da værende Marineminister Etatsraad Erichsens Hjælp. For Skibet seilede afted, var Kong Oscar ombord, og da Asbjørnsen blev ham foreslået, skal Kongen have yttret, at det var ham kjært at see ham paa Skibet, da man saa maaskee siden kunde faae at vide, hvorledes det egentlig gik til paa et saadant Togt. Og det fik man ogsaa at vide; thi i 1851 udgav Asbjørnsen „Hvale. Et Vinterstrik“, hvori han gav en Række Skizzer fra denne Rejse, der sprudle af Liv og indeholde mangt et Vidnesbyrd om hans sædvanlige Mesterstab i at tegne Naturen og Menneskene i deres forskjelligste Afstigninger (see navnlig Stykkerne: „Over Nordsøen og gennem Kanalen“, „Paa en Hundevagt“ og „En Løvedagsaften i Messen“), men som tillige paa Grund af den vel uforbeholdne Maade, hvorpaa han lader et kjendelige Personligheder træde frem under Forhold, som Mange vare tilbøjelige til at betragte som hørende under Privatlivets Kategori, maatte vække endel Forargelse under saa smaa Forhold som Christianias, hvor den ene saa at sige kjender den anden og hvor Spøgen altsaa blev saameget folkeligere for Vedkommende. Der brød en Storm løs over Asbjørnsen, men han forholdt sig rolig, lod den rase ud, og nu, efter Mars Korløb, er Sandheden

den, at vare end disse Skildringer lidt hensynsløse, saa laa der dog noget virkeligt Oplevet til Grund for dem, medens det paa den anden Side maa indrømmes, at de med Hensyn til Formen i det Hele ikke altid vidne om den Kritik, Asbjørnsen ellers pleier at anvende paa sine Arbejder. Det havde heller ikke været hans Agt at udgive dem saa snart, idet deres oprindelige Bestemmelse var at skulle tjene som Scener i en større Roman, hvis Udgivelse imidlertid af flere Grunde blev opgivet.

Udfoldende en overordentlig rig Productivitet, dels som original Forfatter, dels som Overfætter og Bearbejder af fremmede Forfattere, vandt Asbjørnsen efterhaanden en stor literær Popularitet i sit Fædreland. Navnlig viste dette sig, da de smaa bekjendte Eventyrsamlinger under Navnet „Suletræet“ udkom i Aarene 1850—52; thi af den første af disse Smaaabøger affattes 23,000 Exemplarer, og Asbjørnsen fik for den det største Honorar, nogen skandinaviske Forfatter, saavidt vides, til Dato har modtaget, nemlig 1000 Rigsdaler dansk for imellem fire og fem smaa Ark. Blandt hans mangfoldige mindre Opsatser fra disse Aar skal jeg indskrænke mig til at nævne den interessante Afhandling om „Den vilde Jagt, Asgaardsreiden“, („Illustreret Nyhedsblad“'s 1ste Aargang Nr. 41, 44, 46, 50, 52 og 56) og hans Biographi af den berømte Naturforsker, Zoologen Sars („Illustreret Nyhedsblad“'s 3die Aargang Nr. 3, 5 og 7). I denne Afhandling gjorde Asbjørnsen, der selv havde dyrket Zoologien, sine Landsmænd opmærksom paa, hvilke overordentlige Fortjenester Sars, som dengang var Præst i Nerheden af Bergen, havde af sin Videnskab, og han hidtog saaledes vistnok væsentligt til at underrette den Stemning hos Folket, i Kraft af hvilken Storthinget i 1854 bevilgede en Professorgage i Zoologi for Sars, som derpaa kaldtes til Christiania Universitet den 7de August s. A.

Selv havde Asbjørnsen, med Undtagelse af de ovenfor nævnte Stipendier, ingen offentlig Understøttelse nydt, men alene været henviist til sin Pen; efter at Sandsynlighed har han af den Grund været nødt til at opgive sit Jndlings-fag, Zoologien, og overhovedet har han vist haft at kæmpe med mange trykkende Forhold og seet mange Illusioner forsvinde i disse Aar; thi Dekonom var han aldrig, og desuden siges han i lige Sager at have været af et noget let og sangvinist Temperament. Men dette var paa den anden Side ogsaa hans Lykke; thi herved bearedes hans Færdighed og Friskhed og Naadet paa bedre Tider, og de kom. I 1856 fik han et meget betydeligt Stipendium, for under et fleraarigt Ophold i Udlandet at studere Forstvæsenet; fem Hjerdingaar tilbragte han ved det bekjendte Forstakademi i Tharand og i omtrent ligesaa lang Tid arbejdedes han omkring i Tydsklands vigtigste Skov- og Hjeldegne: Sachsen, Preussen, Böhmen, Steyermark, Bayern, Schwarzwald, Hannover osv. Han samlede et rigt Udbytte baade i den ene og den anden Retning, og kom i nøie Bekjendtskab med en Mængde fremragende Mænd paa Mythologiens, Oldforskningens, Skjønnerens og Konstens Omraade. I 1858 vendte han tilbage til Fædrelandet, og næste Aar blev han udnævnt til reisende Forst-mester, et Embede, hvorved da hans Rejselyst og Kjærlighed til Folkelivet kan faae rigelig Mæring. Forrige Sommer foretog han en ny Udlandsrejse, nærmest fremkaldt ved hans nu værende Embedsfilling, for at undersøge Torvemoseerne og hvad der staaer i Forbindelse med deres Trift, og han besøgte paa denne Rejse Danmark, Holland, Oldenburg, samt flere tydsk Lande.

Hans literære Anseelse er voxet og Udlandets Anerkjendelse er i rigt Maal bleven ham til Del. Berømte Mænd, som Brødrene Grimm og Andre, have skjenket ham deres Agtelse og Venkab, og videnskabelige Foreninger have kappedes om at optage ham i deres Række. Han er saaledes Medlem af det kongelig norske Videnskaberne's Selskab i Thronhjelm; det finske Literaturselskab i Helsingfors; det naturvidenskabelige Selskab Isis i Dresden; den kongelig sachske Forening til Undersøgelse og Vedligeholdelse af fædrelandsk Oldsager; Foreningen for tydsk Kulturhistorie i Weimar; den naturvidenskabelige Forening i Hamborg; den k. k. Rigsforskerforening og den k. k. Forening for Zoologi og Botanik i Wien, og han er Medlem af Naturforskerne's Selskab i Leipzig. I sit Fædreland beklæder han en anseet Stilling, og han staaer nu i sin fulde Manddomskraft, med et rigt og bevæget Livs Erfaring og en ved Studier og Tankning stærket og klart Smag, beredt til ny og fortæt Virksomhed i Folkepoesiens Tjeneste, den Virksomhed, der dog til Syvende og Sidst bliver den, som sikker ham det varigste Etermæle. I en maaskee nær Fremtid kunne vi vente fra hans Haand en Fortættelse af Folkeeventyrene; i den vil blive optaget ikke blot, hvad han selv har samlet i Aarenes Løb, men ogsaa det rige Materiale, som Venner hans tidligere trofaste Medarbejder, Digteren og Præsten Jørgen Moe, der ganske offerer sig for sit nu værende Kalds Pligter, af Venkab til Asbjørnsen og af Kjærlighed til sit Ungdomskjæles skønne Gjerning, har overladt ham til fri Afbenyttelse. Vid disse Linier maatte være ham en Opfordring til at fremskynde Udgivelsen, og gid han i dem maatte see et venligt Minde om det første Møde i Barthold Auerbachs Stue og om Besøget i Tharand-Skoven!

Carl Andersen.